

Asia: Fosforin käytöstä maa- ja puutarhataloudessa sekä viher- ja ympäristörakentamisessa annetun valtioneuvoston asetuksen 13 §:n muuttamisesta (VN/28368/2024)

Maa- ja metsätalousministeriö  
kirjaamo.mmm@gov.fi

## Lausunto

### 1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi (VN/28368/2024) liittyen fosforin käytöstä maa- ja puutarhataloudessa sekä viher- ja ympäristörakentamisessa annetun valtioneuvoston asetuksen (64/2023) 13 §:n muuttamiseen. Kyse on asetuksen liitteen 1 lantapoikkeuksen poistamisen ajankohdasta, joka alun perin oli tarkoitus toteuttaa kahden vuoden siirtymäajan jälkeen 1.1.2025. Nyt asetusmuutoksella esitetään siirtymäajalle kahden vuoden lisäaikaa vuoden 2026 loppuun saakka. Luonnonvarakeskus lausuu asiasta oman asiantuntemuksensa mukaan.

### 2 Lausunto

Suomi ei ole saavuttanut sille Itämeren suojelukomissiossa, vesipuitedirektiivissä eikä kansallisesti asetettuja ravinnekuormituksen vähentämisen tavoitteita. Maatalouden kuormituksen osuus kaikesta ravinnekuormituksesta etenkin fosforin osalta on merkittävä, ja erityisesti osalla kotieläintiloista tarpeettoman suurten fosforimäärien käyttö lannoituksessa on omiaan kasvattamaan fosforivalumien riskiä. Koska lannan sisältämä fosfori on Luonnonvarakeskuksen tutkimusten mukaan kokonaisuudessaan kasveille käyttökelpoista, ei sille ole perusteltua sallia muita fosforilannoitteita korkeampia lannoitusrajoja, mitä lantapoikkeus käytännössä tarkoittaa. Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan lantapoikkeuksen poistaminen on selkeä ja tutkitusti ravinnekuormitusta vähentävä toimenpide.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on useita ravinteiden käyttöön ja kierrätykseen liittyviä kirjauksia. Esitys lantapoikkeuksen säilyttämisestä on kuitenkin ristiriidassa kiertotalouden edistämiseen liittyviin kirjauksiin nähden, koskien mm. Suomen omavaraisuuden parantamista, jalostusasteen nostamista, saastumisen vähentämistä, luontoon päätyvien ravinteiden vähentämistä, sekä ravinteiden ja etenkin lantafosforin kierrätyksen edistämistä. Myös valtioneuvoston tuoreessa päätöksessä huoltovarmuudesta (VN 24.10.2024) todetaan, että alkutuotannossa tarvittavien tuotantopanosten, ml. kasvinravinteiden, saatavuuden varmistaminen ja lannan ravinteiden kierrätyksen mahdollistaminen lukeutuvat keskeisiin huoltovarmuutta tukeviin asioihin. Lantapoikkeus mahdollistaa tarvetta suuremman fosforin käytön ja on siten huoltovarmuustavoitteiden vastainen toimi, koska ravinteiden käyttö on hyvin tehotonta niillä pelloilla, joilla niillä ei saada sadonlisä. Vaikka hallitusohjelmassa todetaan, ettei maatilojen kustannuksia nosteta, liittyy huoltovarmuuden parantamiseen, kierrätyksen kehittämiseen ja päästöjen vähentämiseen väistämättä joitakin kustannuksia.

Lantapoikkeuksen poistamisen kustannusvaikutus vaihtelee tilojen välillä. Lannankäsittelyn ja -käytön kustannukset oletettavasti nousevat kotieläintiloilla,

joilla lannanlevitysalaa on niukasti lantaan erittyvän fosforin määrään nähden. Keskeinen kustannuksia aiheuttava tekijä sellaisella tilalla, jossa fosforin käyttöä joudutaan rajoittamaan, on lannan sisältämän typen taloudellinen arvo sen siirtyessä pois tilan käytöstä muille tiloille tai ulkopuoliselle prosessoijalle. Jos tila joutuu tämän seurauksena käyttämään enemmän täydentävää typpilannoitusta (mineraalilannoitteita), typpilannoituksen kustannus voi yksittäisillä tiloilla nousta. Kustannusten nousu ei kuitenkaan koske kaikkia kotieläintiloja. Maataloussektorin kokonaisuuden tasolla tarkasteltuna lantapoikkeuksesta luopumisen ei voida katsoa kasvattavan typpilannoituksen kustannuksia, vaan kyse on tilojen välillä tapahtuvasta siirrosta.

Lietelantaa tuottava kotieläintila voi parantaa lantatypen hyödyntämistä lantapoikkeuksen poistamisen jälkeenkin separoimalla lietelantaa laskeuttamalla tai mekaanisesti. Näin tila voi käyttää pääasiassa nestejakeeseen päätyvän lantatypen tehokkaammin omassa käytössään ja siirtää fosforipitoista kiinteää jätettä joko omilla pelloillaan fosforia tarvitseville lohkoille, tai muualla käytettäväksi. Separoinnin toteuttamiseen on saatavissa myös tukea. Separoimalla voidaan lisäksi hillitä logistiikkakustannuksia, joiden merkitys on kasvanut tilakoon kasvun myötä.

Vaikka Suomessa maatalouden ympäristöhaitat eivät ole yhtä vakavia kuin esimerkiksi Alankomaissa, maatalouden vesistöihin päätyvää ravinnekuormaa ei Suomessakaan ole saatu merkittävästi vähenemään vapaaehtoiin ympäristöohjelmiin osoitetuista suurista rahallisista panostuksista huolimatta (VTV tarkastuskertomus 10/2024). Elinkeinon näkökulmasta vesistökuormitus on haaste, joka realisoituu taloudellisesti kaikille tiloille maatalouden negatiivisen julkisuuden kautta. Yhteiskunnan näkökulmasta vedenlaadun heikkeneminen aiheuttaa hyvinvointitappiota, jonka hillinnässä lantapoikkeuksesta luopumisella on oma roolinsa. Ravinnekuormitukseen liittyvästä imagohaitasta kärsivät erityisesti ne valtaenemmistöissä olevat tilat, joilla ravinteiden käyttö on jo hallittua ja kunnossa. Lantapoikkeuksen säilyttämisestä olisi, lyhyellä tähtäimellä, taloudellista hyötyä niille tiloille, joilla lannanlevitysala on lähtökohtaisesti niukka syntyvään lantamäärään nähden.

### 3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus katsoo, ettei fosforiasetuksen lantapoikkeuksen säilyttämiselle ole tutkimustiedon mukaan perusteita. Ympäristön kannalta lantapoikkeuksen säilyttäminen on haitallista, sillä sen sallima tarpeeton lantafosforin lisääminen peltoihin tuottaa enemmän maatalouden ravinnekuormitusta vesistöihin verrattuna lantafosforin käytölle ilman lantapoikkeusta.

Nykytiedoilla ei voida tarkasti arvioida lantapoikkeuksen säilyttämisen tai poiston taloudellista merkitystä. Lantapoikkeuksen poistaminen ei nosta typpilannoituksen kustannuksia koko maataloussektorin tasolla tarkasteltuna, mutta aiheuttaa lisääntyneitä kustannuksia joillakin tiloilla. Toisaalta aiemmat tutkimukset osoittavat, että vedenlaadun heikkenemisen hyvinvointitappio on suomalaisten mielestä suuri, minkä lisäksi vedenlaatu vaikuttaa suoraan juoma- ja prosessivesien valmistamisen kustannuksiin. Jos lantapoikkeuksen poiston 2 vuoden jatkoaika toteutuu, tulisi asian taloudelliset vaikutukset selvittää tänä aikana kattavasti eri näkökulmista.

27.11.2024

3629/00 04 05/2024

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 27.11.2024 klo 15:33:38.

Lausunnon valmistelija(t):

Risto Uusitalo

Janne Helin, Johanna Laakso, Kari Ylivainio, Kimmo Rasa, Kirsi Järvenranta, Olli Niskanen, Perttu Virkajärvi, Sari Luostarinen, Tapio Salo

Liitteet:

Tiedoksi: